

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מה.

עין משפט
נר מצוה

בז א ב מ"י פ"ח מהל'
עבודת כוכבים הל' א
ג סמג לאוין קמה טוש"ע
י"ד סימן קמה סעיף א:
בז ג מ"י שם הלכה ז
טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

כסו זה לעבודת כוכבי
לא אמר כלום שאין
הקדש לעבודת כוכבים
ואני אומר אינה גנובה
הני דלא אתסר נוי
מיהא איכא: **מתנ'**
הכוכים העובדים את
ההרים ומה הגבעות הן
מותרין ומה שעליהן
אסורין שנאמר לא תתחמד
כסף וזהב עליהם ולקחת
ר' יוס' מה שעליהם. אסור.
ל' יוס' הגלילי אומר
אלהיהם על ההרים ולא
ההרים אלהיהם כו'.
אומרין ר' יוסה הגלילי
היינו תנא קמא. ואמר

אֱלֹהֵיהֶם עַל הַחֲרִים. פֶּרֶשׁ"י צִי" אַחֲרִים חוּה לְשׁוֹנוֹ הֵן מוֹתִינִן הַחֲרִים עֲמָם מוֹתִימִם לִזְרִיעָה וּלְחִזּוֹז אֲצִיל מֵהֶם דִּמְחוּזָר לֹא מִיתָקֵר כְּדֹרִישׁ יוֹה"ר יוֹסִי גִלְגִּילִי מֵאֱלֹהֵיהֶם אֲצִיל הַחֲרִים וְלֹא הַחֲרִים אֱלֹהֵיהֶם וְמֵה שֶׁעִלֵּיהֶם כְּבוֹן אֵם יִצְחָק בִּקְסָם חֶזֶק אֲסוּרִין שְׁנֵאֵמָר לֹא תַחֲמוּד כִּסֵּף חֶזֶק

ובדברים את ההרים
ותרין ומה שעליהן
מוד כסף וזהב עליהם
אלהיהם על ההרים
אלהיהם על הגבעות
ומפני מה אשירה
תפיסת ידי אדם וכל

הא דלמנ להר הא דלמנ לגדא דהר
שהשוחט לשם ההר לא מיקרי זבחי
ממזים והא דתניא לקמן ועובדיהם
בסיף משום האי טעמא הוא דלע"ג
ללא עבודת כוכבים מיכא לענין
אמטורי עובדיהם מיהא עבודת
כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים
מיווני (ה) דהו דומא דמחזב בפ"ג
עכ"ל והקשה ר"ת לפירוש זה דכיון
ללא מקרי עבודת כוכבים ותקורבתן
ומתרת א"כ אמאי יעשו עובדיהם
סיף הא אין זה עובד אלהים אחרים

לכן נראה לר"מ דודאי עבודת כוכבים מיקרו ומקורבנת אסורה ולכן עובדיהם בסייף והא דדרשנין ולא ההרים אלהיהם קאי אאבד מתאבדון כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דלמארין בששומט דמיון דלמר להר אינו קרוי זמני ממזם ואינו אסור היינו בששומט רמזוק מן ההר שאז אין מתכוין לשם עבודת כוכבים וקריב לפירוש זה מלאכי צבי¹ אחרים דרש"י ח"ו ומה שעליהם כגון אם ייפוס זה וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם לקחת כן ואע"ג דלמינו לא מיתקרי גזירה הכמוז הוא שההרים וגבעות כדקרקע ועולם אין בהם כח לאוסרם אבל עבודת כוכבים הוו ותלוס⁽¹⁾ שלהם כמלוש של שאר עבודת כוכבים ומדע לך דעבודת כוכבים מיקרו דהא תניא לקמן ועובדיהם בסייף ואם לאו עבודת כוכבים נינהו ועובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף כח:) מוקי לה להאי לא תחמוד ואבצלי חיים דהוו דומיא דמחזור עכ"ל ולפי זה קשה לר"י מדלמארין לקמן בפירקין (דף מו:) אי"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא או חילוף ומה נעבד שאסור בתלוש להדיוט מותר במחזור לגבוה שנאמר אלהיהם ולא ההרים אלהיהם אם שנה הדיוט ולא שנה לגבוה ואי ס"ד דעבודת כוכבים מיקרו היכי דייק לר"י לגבוה אי משום דאין נאסר להדיוט הרי צעלי חיים דאין נאסרים להדיוט וסופ"ה אסרי לגבוה ועוד השה מה שפי' ר"מ⁽¹⁾ דאין אינו קרוי זמני

ק קלמ מן ההר מאי הוי הא קאמר צפירוש דלשם הר קא שמיט וא"כ
לאו עבודת כוכבים מיקרי כדמשמע בשבועות (חולין דף מ.) ותקורבתן
יה והשתא נמי יוחא הא דלמרינן לקמן דשרי לגבוה כיון שאין שם
יובין ואדון רבנך. לכאורה משמע הכא דר' יוסי הגלילי היה זקן
בן עזריה ור"ע ותימיה דלמרינן בסוף אחרון מקומן (ובסוף דף מ.)
יוסי הגלילי שמו ואמרינן נמי בעירובין (דף נג.) שאמר לו צבורא
דא דתלמוד חדר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע וכן ממנו בשמיטה היה
מוזכר בצגדת הפסח ר"ע קודם ר"ע שהיה רבו כדמשמע בפ"ג
ה"ב ע"פ: **ב**ל מקום שאתה מוצא הר גבוה ב' צירושלמי
הר אינו בהר ומיתסר. וא"ת מ"ס דליפוי הר אסור יותר מתקורבתו
אסור למ"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשבינא ליה למחוצר כהר ע"מנו
אז מיירי קרא אלף בניו עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מיימי דכי היכי
אז דאנו נעבד הכי נמי מתקרי יצפוי הר הנעשדינא ע"ג אלא כח חס
הר ליפוי דליפוי הר אסור ותקורבתו שרי ואינו נעבד דלעיל חס
ממרינן התם מתקף לה רב חיינא טעמא דרבייה קרא לציפוי דעעלי
ככתיב ואזדהם משמע מדלג מיימי קרא אלף לגבוה הא להדיט מותר
ר"י לציפוי דתמורה מיירי דאינו נעבד ואינו עשי אלף לנוי בעלמא
אפי' נעבד ונראה לר"י דלרמי בר חמא כולוה תנאי דממיתין את להו
(ג) ו"ת ק מחמיר טפי ואסור אפי' יצפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי
לא ע"ז רענן אלהיהם כרון אילן שנטעו ולבסוף עבדו אלף ודאי אסור:
ואי תאמר (א) התם צדקה לטפויי אחי וי"ל דשאי הכא דקרא דלימית
ע שפיר לאסור יצפוי הר:

מתנאי הן מוסרין. ההרים עצמן מותרין לחלוץ אבנים מהן ולחוריעה מחוצר לא ממחר כדנפקא לן (לקמן) מאלהיהם על ההרים ואם ההרים אלהים כדריש ר' יוסי הגלילי: ומה שעליהן. כגון ואלה יצוהו וזה וכפך אסור ששומר לא תחמוד כפך וזה עליהם וילקחם לך ואע"ג דליניהו לאו עבודה

כוכבים מקרו ולא מתקרי גזירת
הכתוב היא [א] (ה) שהרי וגזעות שהן
קרקע עולם אין בהן כח לאסרן
אבל (ה) עבודת כוכבים מיהא (הו)
דמלוש שעליהם כמלוש של שאר עבודת
כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם
ועל כל שהן נעבדין משמע ועל כרחנו
אלו תריבין לפרש דלאו עבודת כוכבים
לדמיקרו לדמיקין כשהשטח (חולין) 97
(מ.) הא דאמר להר והא דאמר לגדא
דהר שהשטח לשם הר לא מיקרי זבחי
מזבח והא דתניא לקמן (עובדיהם
כספיף משום האי טעמא הוא דלע"ג
דלאו עבודת כוכבים מינהו לעינן
איתסורי עובדיהם מיהא לשם עבודת
כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים
מיתסורי (חייב דהו דומיא דמחזור
(י) (בפרק במתא (דף 70):) ר' יוסי בגלילי
היה המקרא מלמדנו שהמחזור
אינו נאסר שנה' אבד תאבדון את כל

המקומות אשר עד עכשיו הגוים וגו' ומה תאזכרו את אלהיהם על ההרים
משמע כלמים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים
קרויים אלהיהם. ומאחר שהוא כן ומפני מה אשרה אסורה ולא דרשין נמי
מתחיל כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם והלא אין מחובר
הוא ולמה אסרו הכתוב דכתיב^א ואשריהם תגדעון: מפני שיש צדק
תפיסת ידי אדם. ^ב שאדם נטעו: אר"ע אני אוזין וואדון לפניך.
אפרסו אלן לפניך^ג שאין לנו לדרוש מיעוט מתחת עץ רענן שלא
נאחרם אלא למקור להם סימני מקום שגילין אמריהם לעבוד שם
עבודת כוכבים כדי שיתפשו ישראל שם ויצטרפו ומיעוט הדרים
וגזעיות מיהא מינה ממעטין ממשמעותיה דקרא שלא היה לאחד
את ההרים אבל כל עץ רענן היה לנו לאבד במקום אחד ואשריהם
תשרפון בזה^ד והכל לא נקט ליה אלא משום סימנא: ג' ורבי
יוסי הגלילי היינו תנא קמא. בין למר זין למר הרים וגזעיות שרו:
תנא קמא סבר ליפוי בר אינו כהר ומויסר. דכתיב לא תחמוד כסף
ועליהם כל שעליהם: ורבי יוסי סבר ליפוי הר. בטל לגבי הר
וכיון דהר לאו עבודת כוכבים ליפוי נמי לא מיתסר ועליהם
דקרא אפסילי אלהיהם תלושין קאי: רב ששם אמר דכולי ענמא ליפוי
עבודת כוכבים. ואסור ור' יוסי לטפויי אתנא קמא קמאי למיתסר:
אילו

ממתים היכא ששוחט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קצת דלפ"י כ"ו ה"ו
ממתכיון הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דח
מוותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ויאלצו וצמי ממים דההוא תלוש
עבודת כוכבים עליהם כלל והו' כאליו לא נעבדו: **אמר** ר"ע **אני**
מר"ע וגם בפרק בתרא דגיטין (דף פג.) ב"ש מוזיר ליה קודם ר"י
נגב' ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שצ"ה (לפי חכמים מחילה ו'
דבייתא דר"מ סהי' מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שטע' וי'
שמוכרו בפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כ'
לכתובות (דף פד:) וינ"י היתבי מוס' כתובות קה. ד"ה דחשיב מוס' סוטה ד.
ספריך מצית הבחירה ומסיק ע"פ נביא נבנה שם: **תנא** קמא **סבר ציי**
דשרי דכפרסית לעיל וי"ל דמיייר הכא ציפיו הנעבד אגב ההר ולכ'
ושרי ואם תאמר אמאי מייית ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור ציפיו הא'
לדנו עובדת כוכבים אסורי מטעם תלוש ווע"א דליכא בזה חדל לנטיב'
לעצמא שטע' נעבדים מחוברים אינו וי"ל דקרא אסורתא בעלתא ו'
הוי איפכא דממשמע ריש פרק כל האסורים בתמורה (דף כה:) (ב')
חיים ממון הבקר להוילא הנעבד הא לא רבייה קרא ציפיו מותר לגבוי'
ווע"א דתקרובת בעלי חיים אסור דממשמע פ"צ' דחולין (דף מ.) ואזוי'
אי"א איכא למימר דההוא דתמורה אמאי כר' יוסי הגלילי דשרי ציפיו הו'
אילין שנטעו ולבסוף עבדו אסור (י') ר' יוסי הגלילי דאמרין לקמן (ע'
שרי א"כ ר"ע היכי דריש דע' רענן פותח לקימאס' לימא דלחא' למימר'
ורב' יוסי הגלילי סבר ציפיו הר מותר. ואם תאמר הא אסורי'
תנא קמא דלא תחמוד משכ'.

מסורת הש"ס

(א) רש"א מ"ז, (ב) [תהלים
קין, (ג) [דף מו, (ד) בס"א
אינו, (ה) [דברים יב, (ו) [שם
ז, (ז) [שם יב, (ח) [צנצנא
צתרא לג,]

תורה אור השלם

1. פסילי אלהים
תשרפון באש לא תחמד
כסף וזהב עליהם ולקחת
לך פן תנקש בו כי
תועבת יי אלהיך הוא:
דברים ז' כה
2. אבד תאבדון את כל
המקמות אשר עבדו שם
הגוים אשר אתם ירשים
אתם את אלהים על
ההרים והרמים ועל
הגבעות ותחת כל עץ
רענן:
דברים יב ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומה
שעלינו וכו' צ"ל כן כן
לחשוק כ"ל תלמד שעל
תלמוד כ"ל ומה ענין
כוכבים וכו' נמשך:
(ב) בא"ד עניניהם היו
לשם עבודת כוכבים ענין
וכו' ולעבודת כוכבים
מיטווה בהתבוננו
לה להאיר לה התמוד
אבעלי חיים דהה
דומה דמזכיר: (א) ומה
מפני כ"ל ש"מ ענין
(ג) ד"ה ארבע ע"ל נמשך
אחר שאלו לנו לדרוש וכו'
ונבטח מיאם מהענין
לדעת ומהם ממשק:
(ד) תוס' ד"ה ארבע
וכו' ענין כוכבים וכו'
וכו' ולעבודת כוכבים
מיטווה בהתבוננו
לה להאיר לה התמוד
אבעלי חיים דהה
דומה דמזכיר וד"ה ומה
לדעת ומהם ממשק:
(ה) בא"ד ומהם ש"מ נמשך:
(ו) תלמוד שעליהם
תלמוד ש"ל ענין
עבודת כוכבים: (א) ד"ה
שפי' ר"מ דהא דאנו
וכו' ונחמ' מיאם וכו'
ששוקט לה כ"ל נמשך
רמז: (ב) ד"ה אמר וכו'
תלמוד אלוש ש"ל לביד
המורש של ענין:
(ג) ד"ה מה קנה וכו'
תלמוד דאמרין כ"ל
ואלו כ"ל נמשך: (א) בא"ד
שענין ונבטח ענין וכו'
לדעת קנה וכו' וכו'
בר' יהודה וכו' נמשך
ענין וכו' וכו' וכו' וכו'
לדעת נמשך:

הגהות הנר"א

[א] רש"י ד"ה ומה
שעליהם. שהרי עול
שון קרקע עולם אין
בהם לאסתר אבל
עבודת כוכבים
מיהא דהו. כל זה
נמחק ונ"ב זהו לפי
אחרים ועי' תוס' (עמ"ש
רבינו ציו"ד ס' קמה
ס"ק ה):